

Barbanac Petar Stanković

Mavrić Antić, Roberta

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:597226>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-11**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

ROBERTA MAVRIĆ ANTIĆ

BARBANAC PETAR STANKOVIĆ

Završni rad

Pula, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

ROBERTA MAVRIĆ ANTIĆ

BARBANAC PETAR STANKOVIĆ

Završni rad

JMBAG: 014525227

Studijski smjer: Kultura i turizam

Kolegij: Kulturna povijest Hrvatske

Mentor: prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Roberta Mavrić Antić, kandidatkinja za prvostupnicu Kulture i turizma, izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz nekog necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, 4. rujna 2018.

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Roberta Mavrić Antić, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Barbanac Petar Stanković“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 4. rujna 2018.

Potpis

Sadržaj:

UVOD	1
1. Petar Stanković	3
1.1. Obitelj i bogatstvo Petra Stankovića	4
2. Barban	6
2.1. Barban u doba Petra Stankovića	7
2.2. Kuća Petra Stankovića	9
3. Obrazovanje	14
3.1. Pedagoški rad	15
4. Pjesništvo	17
4.1. <i>Kratak nauk karstianski</i>	19
4.2. Biblioteka Stancoviciana.....	21
5. Poljoprivreda i izumi.....	23
5.1. Maslinarstvo	23
5.2. Vinarstvo	24
5.3. Permakultura	25
6. Posljednji dani Petra Stankovića	27
6.1. Memorijal Petra Stankovića u Barbanu	28
ZAKLJUČAK.....	30
LITERATURA	33
POPIS PRILOGA.....	35
SAŽETAK	37
SUMMARY	38

UVOD

U ovom radu pokušat ću prikazati lik Petra Stankovića, jednog od najplodnijih pisaca Istre u prvoj polovici 19. stoljeća, te može se reći i jednog od najuglednijih Istrana u Europi.

U prvome dijelu opisuje se rođenje, život, školovanje i obitelj Petra Stankovića, rođenog u Barbanu 24. veljače 1771. Imao je mnogobrojnu obitelj i prvo je dijete od trinaestero braće. Školovao se u Rovinju i Udinama, potom je studirao teologiju u Padovi te je izučavao pravo, matematiku i ostale prirodne znanosti.

U drugom dijelu opisuje se Barban kao malo naselje akropolskog tipa u Istri te ujedno i mjesto rođenja, stvaranja i smrti Petra Stankovića, s čestim promjenama vlasti od Mletačke Republike do druge vladavine Austrije.

Treći se dio, odnosno treće poglavlje ovoga rada, odnosi na obrazovanje Petra Stankovića, njegov pedagoški rad u podučavanju mladih naraštaja u osnovama pismenosti te borbi i zalaganju da se otvori prva pučka škola u Barbanu.

U četvrtom poglavlju opisano je njegovo stvaralaštvo, pjesništvo, jer je za života napisao preko 3000 stranica vlastita teksta te je objavio 23 knjige. Isto tako opisuje se njegovo jedino prvo djelo napisano na hrvatskom jeziku *Kratak nauk karstianski*, koje je smatrao korisnim za svako dijete, pa i za odrasle, stoga je napisano jednostavnim jezikom, da ga mogu pročitati, odnosno da bude razumljiv svim generacijama. Nadalje u radu se spominje Biblioteka Stancoviciana, koja sadrži kolekciju njegovih knjiga, a koju je oporučno ostavio Rovinju.

U posljednjem poglavlju ovoga rada opisani su poljoprivreda i izumi, od bavljenja maslinarstvom, vinogradarstvom, proizvodnjom svile, te isto tako valja spomenuti njegove izume - stroj za ubrzano odvajanje ploda masline *Spolpoliva*, te njegov prijenosni tijesak - *Torchioliva*.

U čast Petru Stankoviću osnovan je Memorijal Petra Stankovića koji se održava od 2011., nazvan „Barban u srcu“, a koji daje mogućnost mladim stvarateljima, odnosno

želi se okupiti nove znanstvenike, nove poduzetnike upravo po uzoru na Petra Stankovića jer je njegovo polje djelovanja izuzetno široko i poticaj je stvaralaštvu i inovacijama.

1. Petar Stanković

Petar Stanković (Pietro Stancovich) rodio se 24. veljače 1771. u Barbanu u uglednoj i imućnoj hrvatskoj obitelji. Smatra se najplodnijim piscem Istre u prvoj polovici 19. stoljeća¹.

*Slika 1. kanonik Petar Stanković / Pietro Stancovich, 1829.
(izvor: www.wikipedia.org; autor: Luigi Gobatto)*

Brojni autori (Kontošić, 2017.; Strčić, 2011.) navode kako je Petar Stanković bio barbanski kanonik, polihistor, erudit, svećenik i pisac, polemičar, izumitelj brojnih poljoprivrednih strojeva, veliki bibliofil i prikupljač. Nosio je brojne nadimke poput „istarski Plutarh“, „Arkađanin“, „erudit“.

Strčić (2011.) navodi kako se Stanković imao i druge interese te se tako bavio raznim poslovima kako bi uvećao svoje bogatstvo. Uz brojne hobije, kao što su putovanja, zabave, prikupljanje knjiga, minerala i medalja, Stanković se bavio stvaranjem agrotehničkih sprava i spisateljskim radom. Tako je objavio oko dvadesetak radova.

---

¹ Strčić, P. (2011.). *Petar Stanković; život i djelo*. Pula: ZN "Žakan Juri".

Zbog dugogodišnjeg boravka u Italiji Stanković je stekao talijansku kulturu te nijekao svoje hrvatsko podrijetlo i za sebe govorio da je Talijan.

Barbanski kanonik Petar Stanković bio je i mecena koji je ulagao u školstvo u svojem rodnom kraju, novčano je pomagao svoje prijatelje te nadarene barbanske studente. O svojem je trošku školovao štíćenike u Udinama i u Zagrebu (Marin Cellia i Anton Gregorinić). Također je, nakon smrti, ostavio pozamašnu svotu novaca svojim siromašnim župljanima (Lukšić).

Ne treba skrivati da je Petar Stanković bio lihvar, no u to doba siromašni puk i plemići, Talijani i Hrvati su trebali novac, a spas su pronašli upravo u Stankoviću koji je od njih uzimao samo 5% kamate na posuđeni novac².

Petar Stanković bio je član brojnih akademija i društva kao što su Akademija preporođenih u Kopru, Kraljevski institut u Napulju, Akademija znanosti i umjetnosti u Padovi, Gardesu i Nimesu, zatim Naučno društvo u Bresci i Trevisu te Arheološka akademija u Rimu i Poljoprivredno trgovačka akademija u Veroni³.

1.1. Obitelj i bogatstvo Petra Stankovića

Stankovići su bili nastanjeni na području Staroga Pazina (Stancija Pataj) od polovice 15. stoljeća. Kasnije je dio obitelji prešao u Savičentu, a zatim 1650. u Barban. Smatra se kako je stancija Stancovich, koja se nalazi nekoliko stotina metara istočnije od Želiski, bila prvi dom Stankovićevih na Barbanštini. Petrov djed Martin svoje je bogatstvo uvećao mirazom svoje prve žene Marije Veneruzzo te još bogatijim mirazom druge žene, Petrove bake, Andrijane Urtanović.

Martin Stanković bio je donator u gradnji barbanske župne crkve sv. Nikole, što dokazuje u svojim zapisima povjesničar Josip Antun Batel koji navodi kako je Martin

---

² Kontošić, D. (2014.). Petar Stanković i njegovi agronomski radovi. *Barbanski zapisi*, svezak 2. (str. 95.-129.). Barban: Općina Barban.

³ *Stancoviciana* (1992.). Rovinj: Zavičajni muzej Rovinj.

Stanković donirao kameno stubište 1706.⁴.

Brat Petrovog djeda, don Antun Stanković, bio je kanonik u Savičenti⁵ te nakon smrti 1773. svoje bogatstvo ostavlja bratu Martinu. Martin umire 1774. te njegovo bogatstvo pripada njegovom sinu Antonu, ocu Petra Stankovića, koji to bogatstvo uvećava radeći kao barbanski župan, trgovac i prijevoznik drva s monopolom (Percan).

Anton Stanković i njegova žena Notburga Martinić imali su trinaestero djece, a Petar Stanković je bio njihov prvi sin. Petrova majka umire vrlo mlada, kada je on imao samo jedanaest godina.

Budući da su se Hrvati smatrali žiteljima trećega reda, Anton Stanković htio je da njegova djeca budu poštovana kao Nijemci i Talijani⁶. Tako svoje kćeri udaje u barbanske talijanske obitelji Capponi i Deletti, a svoju trojicu sinova šalje u visoke škole⁷. Sina Martina šalje na medicinu u Padovu, koji kasnije biva dva puta načelnik Barbana u vrijeme francuske vlasti⁸. Petra šalje na nauk u Rovinj i Udine, a kasnije na teologiju u Padovu, dok njegovog brata Vicenza šalje u Rijeku na studij prava.

U vrijeme francuske vlasti Petar kupuje općinska zemljišta, čime svoje bogatstvo višestruko povećava. Ta zemljišta Petar je pomno i lukavo birao i ona su bila neposredno uz Vela i Mala vrata te u podnožju Puntere, u uvali Pisak. Ova uvala tada je bila važna, budući da je Barban sa svijetom bio povezan morskim putem.

---

⁴ Percan, A. (2015.). Imovina Stankovićevih na Barbanštini. *Barbanski zapisi*, svezak 3. (str. 129.-136.). Barban: Općina Barban.

⁵ Lukšić, E. (1994.). Zaslužni Barbanac Petar Stanković. *Croatica Christiana Periodica*, str. 117.-129.

⁶ Strčić, P. (2011.). *Petar Stanković; život i djelo*. Pula: ZN "Žakan Juri"

⁷ Percan, A. (2015.). Imovina Stankovićevih na Barbanštini. *Barbanski zapisi*, svezak 3. (str. 129.-136.). Barban: Općina Barban.

⁸ Lukšić, E. (1994.). Zaslužni Barbanac Petar Stanković. *Croatica Christiana Periodica*, str. 117.-129.

2. Barban

Barban je malo srednjovjekovno naselje akropolskog tipa u Istri, nalazi se na južnom dijelu istočne Istre te je smješteno uz glavnu prometnicu Pula-Rijeka, na brežuljku iznad doline rijeke Raše, 26 kilometara sjeveroistočno od Pule, a zauzima površinu od 100 km² i ima 2715 stanovnika.

Samo naselje Barban ima puno spomenika iz prošlosti te mnogo zanimljive kulturne baštine. U Barbanu se nalaze četiri crkve: župna crkva sv. Nikole iz 17./18. stoljeća, izgrađena u baroknom stilu, crkva sv. Antuna pustinjaka sa zanimljivim freskama, crkva sv. Jakova apostola te crkva Majke Božje od Oranice. Nekada je imao kaštel koji je činio: Vela i Mala vrata, palaču Loredan te gradsku kulu. Danas se sve to čuva i valorizira, što čini destinaciju atraktivnijom za ljubitelje kulturno-povijesne baštine⁹.

*Slika 2. Velika vrata i župna crkva sv. Nikole
(izvor: osobna arhiva, rujna 2018.)*

---

⁹ www.tz-barban.hr, pristupljeno 10. rujna 2018.

*Slika 3. Mala vrata
(izvor: osobna arhiva, rujna 2018.)*

U 16. stoljeću ovim je područjem vladala obitelj Loredan koja je ostavila mnogo tragova prošlosti kojima se Barban diči i danas. Općina je osnovana 1993. i od tada djeluje samostalno, dok je prije bila sastavni dio Općine Pula¹⁰.

2.1. Barban u doba Petra Stankovića

U doba Petra Stankovića na istarskom su poluotoku bile česte promjene vlasti, pa tako i u Barbanu koji je bio pod brojnim vladavinama te je Stanković, za svojega života proživio tri režima i doživio četvrti te se znao njima prilagođavati¹¹.

Barban se predao Mlečanima (1535.-1797.), što su u to vrijeme činili mnogi istarski gradovi. Barban i Rakalj prodani su na javnoj dražbi venecijanskoj plemićkoj obitelji

---

¹⁰ www.tz-barban.hr, pristupljeno 10. rujna 2018.

¹¹ Percan, A. (2015.). Imovina Stankovićevih na Barbanštini. *Barbanski zapisi*, svezak 3. (str. 129.-136.). Barban: Općina Barban.

Loredan, koja je u mletačkoj povijesti odigrala vrlo značajnu ulogu, te koja je njime upravljala 326 godina. U vrijeme Mletačke Republike, točnije 1771., bilježimo rođenje Petra Stankovića u Barbanu te njegovo školovanje u Rovinju, studij u Udinama i Padovi, gdje je diplomirao teologiju, izučavao pravo, matematiku i prirodne znanosti. Potom 1795. ide služenje mlade mise i zaređenje u Puli od tadašnjeg puljskog biskupa Ivana Dominika Juras¹².

Pod austrijskom vlašću (1797. – 1805. prva austrijska vladavina) bio je nakon propasti Mletačke Republike, do koje je došlo pod naletom francuske vojske te je nastupio prelazak Venecije u ruke Austrijanaca, a tako je i Barban, kao i čitava Istra, pripao Austriji. U ovo je doba, konkretnije 1798., voljom svojih župljana i crkvenih vlasti, već u svojoj 27. godini Petar Stanković imenovan kanonikom zborne crkve sv. Nikole u Barbanu.

Vrijeme francuske vladavine (1805. – 1813.) Austrija je u ratu s Francuzima izgubila bivši mletački dio Istre koji se pripojio Napoleonovoj Kraljevini Italiji. Barbanci su sretno dočekali Francuze. God. 1809. uslijedio je kratak povratak austrijske vojske u travnju, pa povratak Francuza u listopadu te godine. Petar Stanković za vladavine Francuske uvećava vlastite zemljišne posjede i prema vlastitom nacrtu gradi u Barbanu trokatnicu, odnosno nadogradnju vlastite kuće koja je veličinom zasjenila i njoj susjednu palaču Loredan.

Druga vladavina Austrije (1814. – 1918.) stigla je nakon poraza Francuza 1815., odlukom Bečkoga kongresa, kada je Istra dodijeljena Austriji, kasnije Austro-Ugarskoj Monarhiji, pod čijom vladavinom ostaje do kraja Prvoga svjetskoga rata 1918. Stanković u vrijeme druge vladavine Austrije, točnije 1818. objavljuje svoje prvo djelo *Versi i Neofaste in Astiri*), potom 1825. knjigu o istarskom vinu *Vino dell'Istria*, a od 1828. – 1829. objavljuje svoje glavno djelo *Biografia degli uomini distinti dell'Istria*, što bi u prijevodu značilo „Životopisi znamenitih Istrana“, a to je opsežna knjiga u tri sveska, s preko 1000 stranica. Godine 1840. predstavlja izum *Spolpoliva*

---

¹² Kontošić, D. (2018.). Povijesne prilike u doba Barbanca Petra Stankovića. *Barbanski zapisi*, svezak 6. (str. 103.-148.). Barban: Općina Barban.

e macinocciolo, a 1841. izum *Torchioliva, ossia torchio oleario*¹³.

2.2. Kuća Petra Stankovića

Petar Stanković svoju je kuću u Barbanu počeo graditi 1810., neposredno nakon smrti oca i to na prostoru između kuće njegovog djeda Martina i kuće njegovog oca Antona. Kuća odnosno palača, kako je naziva Percan (2017.), sastoji se od prizemlja s cisternom, dva kata i potkrovlja s timpanonom te je izgrađena po Stankovićevim vlastitim nacrtima. Biva dovršena 1813. te Stanković na kamenoj ploči iznad glavnog ulaza stavlja natpis koji veliča tada vladajućeg Napoleona, međutim, dolaskom austrijske vlasti on tu ploču uklanja. Tada daje ugravirati u zapadni dio cisterne kameni reljef općinskog grba s krunom markgrofovije, kao simbolom austrijske vlasti.

*Slika 4. Natpis na ulazu u Stankovićevu kuću
(izvor: osobna arhiva, rujan 2018)*

---

¹³ Kontošić, D. (2018.). Povijesne prilike u doba Barbanca Petra Stankovića. *Barbanski zapisi*, svezak 6. (str. 103.-148.). Barban: Općina Barban.

Također, Petar Stanković je na južnom ulazu ugravirao svoje ime:

PETRUS STANCOVICH MDCCCXIII

dok je u istočnom dijelu uklesano:

PETRUS STANCOVICH SIBIMET

te je na posljednjoj stubi uklesano:

PIETRO STANCOVICH CAN. 1813,

čime se dolazi do zaključka kako je njegova soba bila na katu, dok je prizemlje koristio za svoje goste. Valja napomenuti kako je Stanković svoju kuću izgradio po uzoru na europske kuće, udaljivši se od tradicionalnog istarskog načina gradnje¹⁴.

God. 1815. Stanković daje zahtjev za nadogradnju kuće te na tom nadograđenom dijelu uzidao dva kamena ulomka. Jedan je ulomak pisan glagoljicom, a drugi latinicom. Petar Stanković u svojoj je kući boravio punih 40 godina, odnosno sve do smrti 1852. Prije smrti oporukom imenuje nasljednika, sina svoje sestre Andriane, Alessandra Delettija. Međutim, on umire mlad pa svu imovinu nasljeđuje njegova žena Francesca Malabotić te nakon ponovne udaje za Antonia Salomona započinje obnovu palače¹⁵.

---

¹⁴ Percan, A. (2017.). Palača Stanković u Barbanu. *Barbanski zapisi*, svezak 5. (str. 97.-112.). Barban : Općina Barban.

¹⁵ Percan, A. (2017.). Palača Stanković u Barbanu. *Barbanski zapisi*, svezak 5. (str. 97.-112.). Barban : Općina Barban.

*Slika 5. i 6. Kuća Petra Stankovića
(izvor: osobna arhiva, rujan 2018.)*

Danas je palača u vlasništvu obitelji Cleva, obitelji čiji su članovi kao trgovci sudjelovali u izgradnji. Također, palača je kroz godine i mijenjanja vlasnika, mijenjala svoj oblik te kako Percan (2017.) navodi, ona je doslovno devastirana nestručnim rušenjima i nadogradnjama i potrebna je obnova i rekonstrukcija koja će biti po zamislima Petra Stankovića.

Slika 7. Spomen ploča na kući Petra Stankovića stavljena 1971.

(izvor: osobna arhiva, rujan 2018.)

Osim navedene palače, koja je uspjela zasjeniti i palaču gospodara Loredan, Stanković je bio vlasnik još šest građevina unutar barbanskog kaštela¹⁶.

¹⁶ Lukšić, E. (1994.). Zaslužni Barbanac Petar Stanković. *Croatica Christiana Periodica*, str. 117.-129.

*Slika 8. Palača obitelji Loredan
(izvor: osobna arhiva, rujan 2018.)*

3. Obrazovanje

Petar Stanković rodio se u obitelji hrvatske narodnosti gdje se govorilo hrvatskim jezikom, međutim, družeći se s obiteljima i djecom bogatih Barbanaca, kod kojih je govorni jezik bio talijanski, Petar odmalena govori i talijanski jezik. Budući da Barban u to doba nije imao škole, Petrov otac zamolio je mjesnog svećenika da kod njega mali Petar polazi u osnovnu školu. Tako ga je on podučavao osnovama talijanske i hrvatske pismenosti, gramatike te računске operacije.

Nakon toga Petra Stankovića otac šalje na školovanje u talijansku školu u Rovinj, tada najnapučeniji grad Istre. U Rovinju Petar ide u javnu dvogodišnju školu „scuola triviale“, gdje uz vjeronauk uči čitanje, pisanje i računanje. Kasnije upisuje šestogodišnju školu „scuola reale“, odnosno nižu talijansku gimnaziju u kojoj se učila gramatika, poezija, retorika, povijest, zemljopis i prirodopis. Iz Rovinja, 1786., tada petnaestogodišnji Petar odlazi u Udine u Serafsko sjemenište, odnosno u srednju školu za pripremanje svećenika. Tamo uči latinski, njemački i francuski jezik te društvene i prirodne znanosti¹⁷.

Nadalje, 1792. u Padovi upisuje studij teologije. Međutim, Stanković se uz studij bavio proučavanjem prava, prirodnih znanosti te računarstva. U Državnom arhivu u Rijeci postoje dokumenti u kojima piše kako je Stanković 1795. upisao prvu, a 1796. drugu godinu pravnog fakulteta u Padovi¹⁸.

Nakon završetka teologije u Padovi, 1795. biva zaređen od strane puljskog biskupa Ivana Dominika Juras¹⁹ te je nakon samo dvije godine svećeništva, točnije 1797. postao kanonik barbanske zborne crkve sv. Nikole, a iste je godine postao administrator župe, sve do 1808.²⁰. Tada se Stanković posvećuje samo kanoničkim dužnostima jer se uz to mogao baviti svojim književnim i znanstvenim radom te brojnim hobijima.

---

¹⁷ Benković, L. (2016.). Pedagoški rad Petra Stankovića. *Barbanski zapisi*, svezak 4. (str. 139.-162.). Barban: Općina Barban.

¹⁸ Strčić, P. (2011.). *Petar Stanković; život i djelo*. Pula: ZN "Žakan Juri".

¹⁹ Lukšić, E. (1994.). Zaslužni Barbanac Petar Stanković. *Croatica Christiana Periodica*, str. 117.-129.

²⁰ Strčić, P. (2011.). *Petar Stanković; život i djelo*. Pula: ZN "Žakan Juri".

3.1. Pedagoški rad

Cjelokupan životni rad i djelovanje Petar Stanković posvetio je odgoju i obrazovanju čovjeka, koji je po školovanju i profesiji katolički svećenik i, kako navodi D. Cernecca, „izvršio je blagotvornu akciju moralnog uzdizanja i tehničkog i praktičnog odgoja naroda Istre“²¹.

Mladi svećenik zdušno se prihvatio zadataka vjeroučitelja, pripremajući barbansku djecu za primanje svih sakramenata, svete pričesti i svete krizme, a djevojke i mladiće pripremao je za blagoslov vjenčanja. Redovito bi jednom tjedno okupljao barbansku djecu u crkvi, kako bi im usađivao sve moralne vrijednosti kršćanskog nauka. Prva pedagoška praktična iskustva stjecao je radeći s velikom grupom djece. Na samom početku učiteljske karijere uočio je praktičnu potrebu primjene didaktičkog principa postupnosti, pa je stoga razradio poseban plan obučavanja svake grupe za cijelu godinu i periodičan plan metodskih jedinica, poštujući potom zahtjeve obučavanja po principu: jednostavnoga ka složenom i slično²².

Analizom praktičnog rada dolazio je do novih pedagoških saznanja i iskustava, više je vremena posvetio pripremama za rad nego samom neposrednom radu s djecom. U Barbanu, kao i u cjelokupnoj ruralnoj Istri, nije djelovala nikakva škola koja bi djeci i mladom naraštaju pružala bar osnove pismenosti. Stoga mu je to predstavljalo veliku poteškoću u moderniziranju vjeronauka te se zdušno zalagao da se u Barbanu otvori pučka, narodna škola, u kojoj bi sva djeca stekla osnove pismenosti.

Uz sva nastojanja lokalnih vlasti u Barbanu, za vrijeme Francuske nije otvorena pučka škola, nego je tek s novom uspostavom austrijske uprave u Barbanu i cijeloj Istri, 1818. otvorena prva hrvatska pučka, župna škola.

---

²¹ Cernecca, D. (1960.). "Petar Stanković", *Jadranski zbornik, Rijeka - Pula*, str. 5.-50.

²² Benković, L. (2016.). Pedagoški rad Petra Stankovića. *Barbanski zapisi*, svezak 4. (str. 139.-162.). Barban: Općina Barban.

Tako je i u Barbanu novoutemeljena osnovna, pučka škola bila zapravo župna škola, na čijem je čelu tada i još mnogo godina stajao Petar Stanković, a upravljanje i cjelokupan stručni nadzor vršila je barbanska crkva²³.

U želji da djeci i njihovim roditeljima omogući da na materinskom jeziku čitaju i uče kršćanski nauk, napisao je i malu knjigu s jasnim uputama „Kratki nauk karstianski“, o kojem će se nešto više reći u sljedećem poglavlju.

---

²³ Benković, L. (2016.). Pedagoški rad Petra Stankovića. *Barbanski zapisi*, svezak 4. (str. 139.-162.). Barban: Općina Barban.

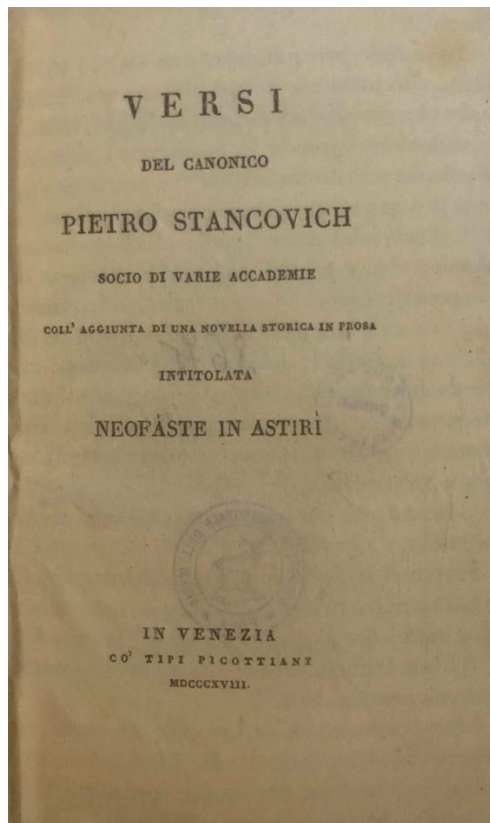
4. Pjesništvo

Petar Stanković bio je najplodniji pisac Istre u prvoj polovici 19. stoljeća. Pretpostavlja se da je za života napisao oko 3000 stranica vlastita teksta te je objavio 23 knjige o svojem trošku, dok je većina ostala u rukopisima, odnosno neobjavljena, a gotovo su sve bile pisane na talijanskom jeziku. Svoje je radove razvrstao u pet grupa: književnost, ratarstvo, arheologija i erudicija te religija.

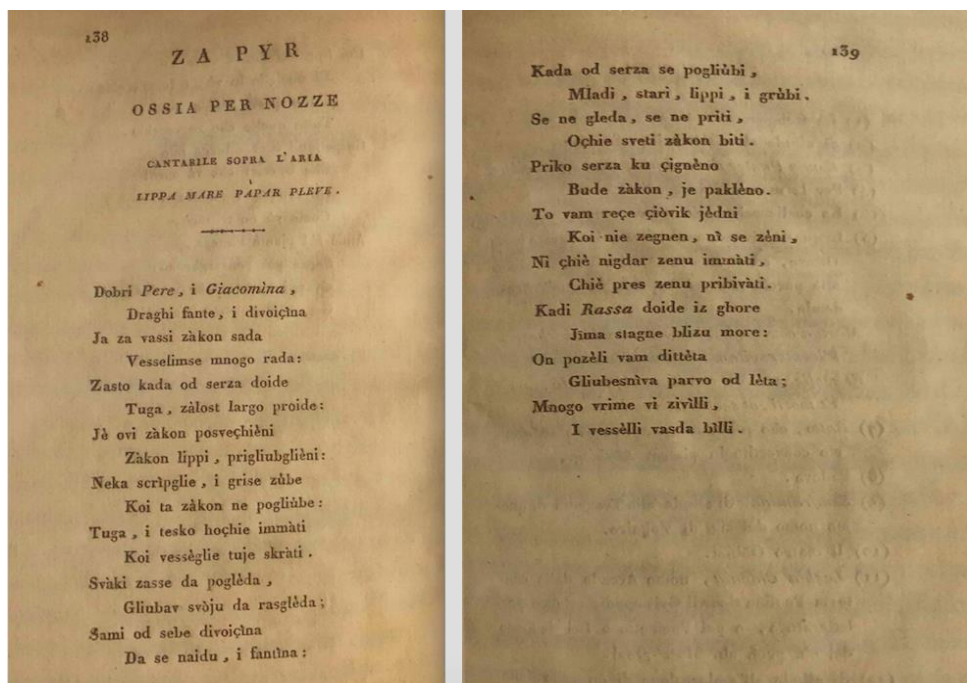
Često mu se zamjeralo što je više pisao na talijanskome nego na hrvatskome jeziku, obogaćujući tako više talijansku kulturu, a manje svoju te što je isto tako skrivao svoje hrvatsko podrijetlo pišući svoje vlastito ime talijanskom ili njemačkom grafijom.

God. 1818. tiskana je njegova prva zbirka pjesama *Versi*, a sastavljena je od sedamdesetak stihova i jedne povijesne priče. Također, u njoj se nalazi i jedna pjesma na hrvatskome jeziku *Za pyr, osia per nozze, cantabile sull' aria Lippa Mare papar pleve*.

Slika 9. Naslovnica Stankovićeve pjesničke knjige *Versi*
(izvor: Zbirka Sveučilišne knjižnice u Puli)

Slika 10. Stankovićeva pjesma *Za pyr, osia per nozze, cantabile sull' aria Lippa Mare papar pleve*
(izvor: Zbirka Sveučilišne knjižnice u Puli)

Nadalje, 1822. Stanković objavljuje raspravu o puljskoj Areni te još nekim starovjekovnim spomenicima Istre. Tu raspravu nazvao je *Dell' Anfiteatro di Pola*.

S latinskoga je preveo 1835. poznatu biblijsku parabolu o sinu razmetnomu. Njegovo je cjelovito, jedino djelo na hrvatskome jeziku *Kratak nauk karstianski*, koji se i dan danas čuva u puljskoj Sveučilišnoj knjižnici, na kojem je privezan mali rukom pisani katekizam u obliku pitanja i odgovora, zatim i hrvatski prijevod „Plača Blažene Divice Marije“.

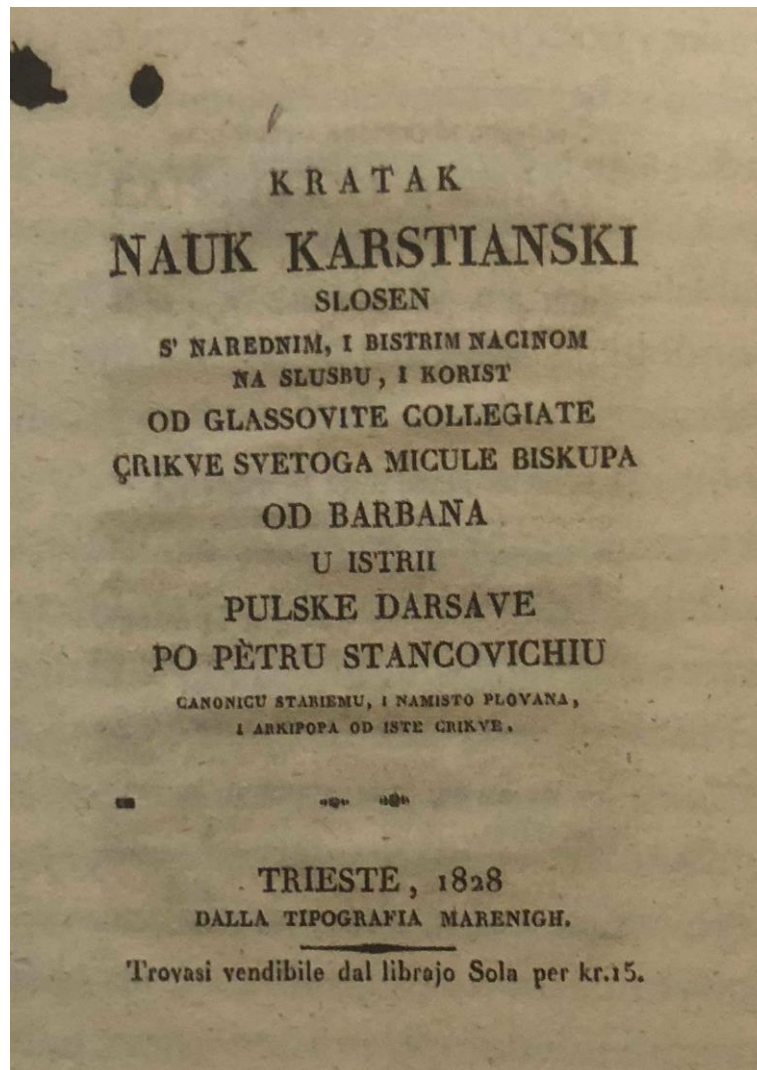
4.1. *Kratak nauk karstianski*

Kratak nauk karstianski jedino je djelo koje je Stanković napisao na hrvatskome, svojem materinskom jeziku i jeziku kojim je govorila većina barbanskog i ruralnog istarskog područja, kojemu je i namijenio svoje najznačajnije pedagoško djelo, tiskano 1828.

Pedagoško je djelo *Kratak nauk karstianski*, u kojem je Stanković na sustavan način izložio osnove kršćanskog nauka, kršćanske doktrine koju je namijenio djeci i mladeži, tekst u kojem će i svaki odrastao čovjek, a posebice roditelji, naći pouke za svakodnevni društveni život i normalno moralno ponašanje. Djelo je napisano prvenstveno za školski vjeronauk, u kojem je sve tako složeno da su se poštivali svi suvremeni didaktički principi, a posebice postupnost i sustavnost. Napisavši priručnik i udžbenik vjeronauka na narodnom, hrvatskom jeziku, pokazuje zapravo svoje poštovanje prema narodu koji je u većini tada bio nepismen²⁴.

---

²⁴ Pliško, L., Milotić Bančić, S. (2013.). Jezik Stankovićeve Kratkoga nauka karstianskoga. *Barbanski zapisi*, svezak 1. (str. 237.-270.). Barban: Općina Barban.

Slika 11. Naslovnica Stankovićevog *Kratkog nauka karstianskog*
(izvor: Zbirka Sveučilišne knjižnice u Puli)

Uvod čini prvi dio tiskanog Nauka, napisan je na talijanskom jeziku, a započinje posvetom istaknutim kapelanima i župnicima triju župa Barbanštine: Župe Blažene Djevice na Prnjanima, Svetog Petra u Šajinima te Svete Marije od Zdravlja u Hreljćima, gdje napominje da je bio primoran napisati „Kratkog nauka“ iz razloga što je smatrao da su katekizmi iz kojih se podučavalo bili vrlo različiti, suviše površni. Nailazio je na mnogo zanemarujućih ponavljanja te mnogo miješanja jednih stvari s drugima²⁵.

Stanković, kao dobar metodičar, opisuje koja znanja svaki vjeroučenik mora usvojiti

²⁵ Pliško, L., Milić Bančić, S. (2013.). Jezik Stankovićeve *Kratkoga nauka karstianskoga*. *Barbanski zapisi*, svezak 1. (str. 237.-270.). Barban: Općina Barban.

kroz svaki razred. Nauk je sastavljen od sedam dijelova, a građa je podijeljena na sedam razreda te smatra da bude dostatan svakome puku i naravno da bude temeljito usvojen, ne samo u riječi, već i u djelu²⁶.

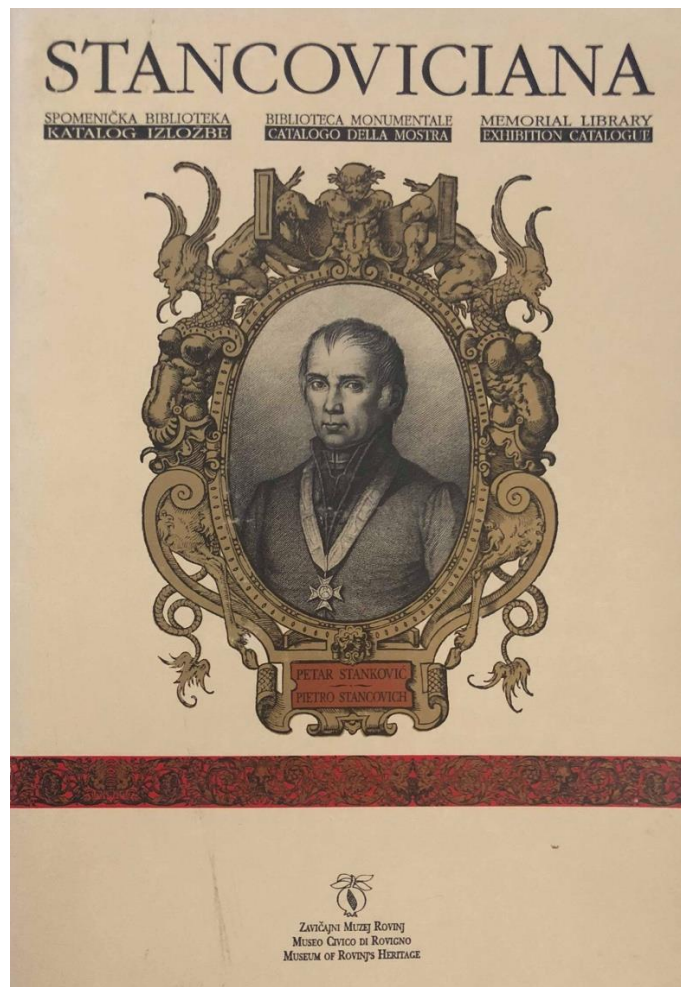
4.2. Biblioteka Stancoviciana

Čestim putovanjima u Italiju, Francusku i Austriju Stanković biva očaran mogućnostima nabave knjiga za svoju biblioteku, kao i zbog dodatnog usavršavanja i odmora, što se vidi iz korespondencije i djela koja je pisao.

Svoju bogatu zbirku knjiga oporučno je ostavio Rovinju jer, kako navodi Kontošić (2014.), znao je kako bi u malome Barbanu postojala mogućnost gubljenja vrijedne zbirke. Također je Rovinju ostavio i zbirke jadranskih školjkaša, okamina, minerala, mramora, medalja, kovanog novca, kemijskih i fizikalnih instrumenata, koje su potom zagubljene. Međutim, to što je sve ostavio Rovinju, a ne svojem Barbanu, nije bilo ponižavanje jer jedino su njegovi Barbanci mogli podignuti knjige iz zbirke.

---

²⁶ Benković, L. (2016.). Pedagoški rad Petra Stankovića. *Barbanski zapisi*, svezak 4. (str. 139.-162.).
Barban: Općina Barban.

*Slika 12. Biblioteka Stancoviciana
(izvor: Zavičajni muzej Rovinj)*

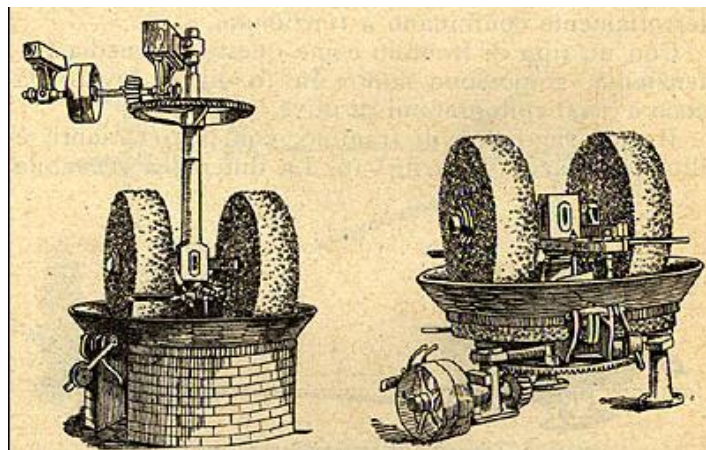
Njegova zbirka čuva se u Zavičajnom muzeju Rovinja pod nazivom Stancoviciana, a kojoj je donirao 2896 starih, izuzetno vrijednih knjiga. Danas Stancoviciana sadrži oko 7 tisuća knjiga. Najstarija knjiga ove zbirke je 'De evangelica praeparatione' tiskana daleke 1501. Također, prema starom popisu knjiga može se vidjeti kako danas u spomenutoj knjižnici dosta knjiga nema.

5. Poljoprivreda i izumi

Stanković je posjedovao imanje koje se prostiralo na četiri stotine hektara te mu je ono donosilo znatan prihod te se imetkom znao izboriti za osobni i znanstveni probitak. Istra u njegovo doba biva poljoprivredno siromašna te je on nastoji unaprijediti. Bavio se brojnim poljoprivrednim djelatnostima, a to su maslinarstvo, vinogradarstvo, žitarice, proizvodnja svile te na koncu pročišćavanje i iskorištavanje ustajalih voda²⁷.

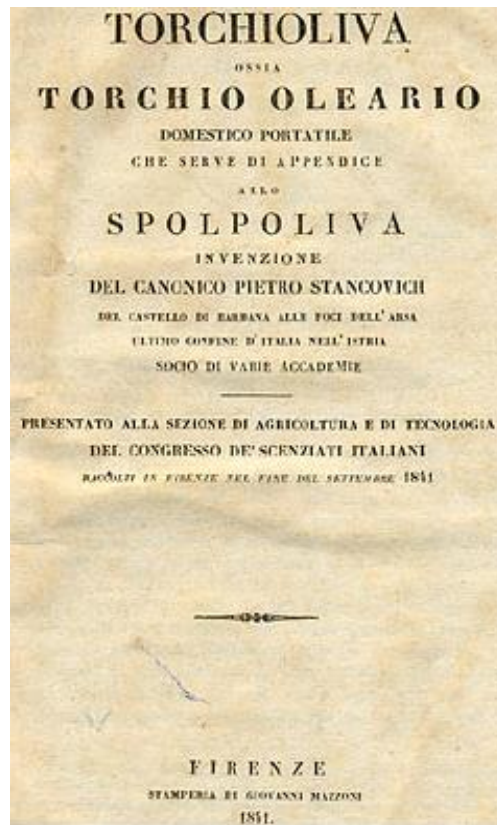
5.1. Maslinarstvo

Napravio je brojne izume, a najpoznatiji njegov izum jest stroj nazvan *Spolpoliva* iz 1840. Taj stroj služio je za ubrzano odvajanje masline, odnosno ploda masline, od koštice te brže dobivanje ulja, a u sklopu njega bio je i nepomični ili prijenosni tijesak *Torchioliva*. O ovom izumu Stanković je napisao i djela *Spolpoliva e macinocciolo* ili uređaj za odvajanje koštica masline i mljevenje koštica i kao dodatak ovoj knjizi *Torchioliva, ossia torchio oleario*, odnosno preša za masline. Za ove strojeve nudile su mu se velike novčane svote, a on ih je pokušavao prodati Francuzima. Također, izum je predstavljen na Kongresu talijanskih znanstvenika održanom krajem rujna 1841. u Firenzi.

Slika 13. Stankovićeve *Torchioliva, ossia torchio oleario*
(izvor: www.istranet.org)

²⁷ Lukšić, E. (1994.). Zaslužni Barbanac Petar Stanković. *Croatica Christiana Periodica*, str. 117.-129.

Slika 14. Naslovnica Stankovićeve knjige *Torchioliva, ossia torchio oleario* (izvor: www.istranet.org)

5.2. Vinarstvo

U sferi vinarstva Stanković je pokušavao naći najbolji način proizvodnje te je tako napravio više izuma te napisao dvije knjige. Knjiga *Vino dell'Istria. Principale prodotto di questa provincia. Nuovo metodo economico-practico per farlo e conservarlo* izdana je 1853. Ova se knjiga smatra jako dobrim i vrijednim primjerom iznimno rijetke knjige o proizvodnji vina. U prvom poglavlju Stanković govori o povijesti istarskog vinarstva i vrstama vina proizvedenog u regiji. U drugom poglavlju opisuju tiješak vlastitog izuma te druge metode prešanja grožđa. Treće poglavlje govori o bačvi i metodama očuvanja vina. Posljednja poglavlja obuhvaćaju fermentaciju, punjenje boca te način stabilizacije vina i sprječavanje oksidacije²⁸.

---

²⁸ Kontošić, D. (2014.). Petar Stanković i njegovi agronomski radovi. *Barbanski zapisi*, svezak 2. (str. 95.-129.). Barban: Općina Barban.

Nadalje, moramo spomenuti Stankovićev izum *Elattenometro*. Ovaj izum sprječava oksidaciju vina. Postavlja se umjesto gornjeg čepa, staklen je te ne postoji mogućnost ulaska zraka. O ovom izumu mnogi su pisali i okarakterizirali ga kao genijalni izum. Također, smatra se kako je prvi opis poznate istarske sorte teran napisao upravo Petar Stanković još 1825.

*Slika 15. Stankovićeva knjiga *Vino dell'Istria. Principale prodotto di questa provincia. Nuovo metodo economico-practico per farlo e conservarlo* (izvor: www.istranet.org)*

5.3. Permakultura

Permakultura je oblik gospodarenja pogodan za proizvodnju hrane, uporabu zemljišta i izgradnju kuća u skladu s prirodom. Otac permakulture je japanski poljoprivredni znanstvenik Masanobu Fukuoka, koji permakulturu naziva metodom bez oranja, gnojenja, pesticida, odnosno metodom prirodne poljoprivrede.

Međutim, smatra se kako je Petar Stanković začetnik permakulture prije Fukuoke, budući da 1842. objavljuje knjigu *Il formento seminato senza aratura, zappatura, vengatura, cripicatura e senza letame animale*, što u prijevodu znači *Kukuruz sijan bez oranja, kopanja, lopate i stajskog gnoja*. Stanković je ovime dokazao kako je bio ispred svojeg vremena, pokazavši vlastitu bistrinu uma te kako ga tada nisu mogli shvatiti barbanski poljoprivrednici, no danas, u svijetu zagađenja okoliša i prenapučenosti svijeta, Stankovićeve permakultura uvelike je bitna.

6. Posljednji dani Petra Stankovića

Petar Stanković rano je počeo imati poteškoća s vidom, a učestalo čitanje i pisanje pogoršavalo je njegovo stanje. Tako je zadnje godine života proveo u potpunom mraku. Preminuo je u 82. godini, 12. rujna 1852. te je pokopan na barbanskom groblju sv. Križa, a pogrebu su nazočili brojni svećenici i župljani.

Slika 16. Grob Petra Stankovića na groblju sv. Križa
(izvor: osobna arhiva, rujna 2018.)

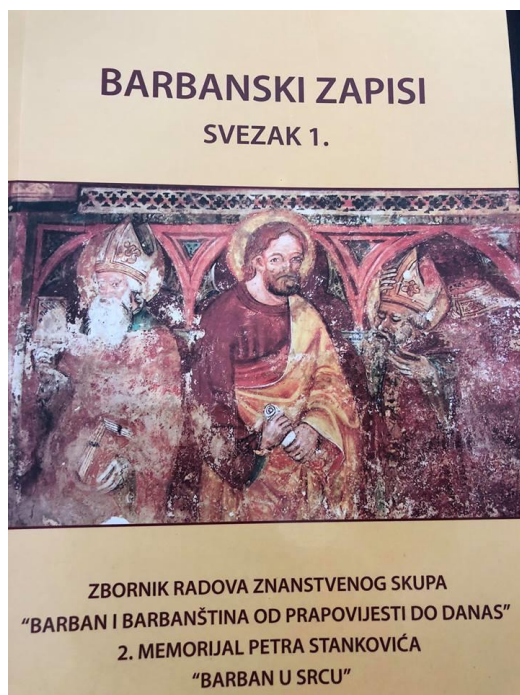
*Slika 17. Nadgrobnji spomenik Petra Stankovića
(izvor: osobna arhiva, rujan 2018.)*

6.1. Memorijal Petra Stankovića u Barbanu

Prvi memorijal Petra Stankovića održan je 2011. u Barbanu, rodnome mjestu i vječnom počivalištu znamenitoga Barbanca, pod nazivom „Barban u srcu“ i održava se svake godine u veljači, mjesecu Stankovićeve rođenja. Svrha je znanstvenih skupova javnosti izložiti sve ono što je tijekom prošlosti o Barbanu i Barbanštini zabilježeno, manje u monografijama, a mnogo više o u obliku različitih segmenata. Znanstveni skup posvećen eruditu Petru Stankoviću svake godine okuplja niz povjesničara, lokalnih ljubitelja povijesti, profesora, ekonomista i drugih znanstvenika koji se bave istraživanjima lokalne povijesti, te time Barbanština dobiva nove

dokumente koji govore o njezinoj prošlosti, ljudima i običajima. Budući da je središnja ličnost skupa Petar Stanković, kojemu je i simpozij posvećen, svake godine bude i nekoliko tema o njemu. Cilj ovakvih susreta je bolje poznavanje naše zavičajne povijesti te razmjena znanstvenih i stručnih podataka. Mladim se znanstvenicima tako otvaraju mogućnosti dodatnog usavršavanja i mnogobrojna nova saznanja. Ukupno je tiskano šest zbornika na 1456 stranica te je predstavljeno 104 priloga. Svakako valja napomenuti da je poticaj krenuo od strane tadašnjeg načelnika općine Barban Denisa Kontošića, koji je pokazao veliki entuzijazam. Voditelj znanstvenog skupa i glavni urednik pripadajućih zbornika radova nazvanih „Barbanski zapisi“ je prof. dr. sc. Slaven Bertoša, veliki ljubitelj zavičajne prošlosti koji se poviješću Barbana bavi više od 20 godina i ima objavljenih devet knjiga te više od 460 znanstvenih priloga. Iz njegove bogate riznice stvaralaštva izdvojila bih knjigu *Barban i mletački Loredani: život u pokretu, ljudi i događaji*, te je zaslužen 2016. proglašen počasnim građaninom Općine Barban.

Te tri male riječi „Barban u srcu“ imaju zaista veliku snagu i ključ su za kreativan i spisateljski rad. Otvaraju nove velike mogućnosti i prilike svima nama za sinergijsko djelovanje znanosti i umjetnosti, stvaralaštva i kreativnosti, s velikim multiplikativnim efektom.

*Slika 18. Barbanski zapisi, svezak 1.
(izvor: osobna arhiva, rujan 2018.)*

Stankoviću u čast postavljene su dvije skulpture: drvena u dvorištu barbanske župne crkve, rad Osječanina Saše Sermeka, te brončana, rad akademskog kipara Josipa Diminića, postavljena u kolovozu 2016. ispred zgrade nekadašnje osnovne škole.

Slika 19. Spomenik Petra Stankovića u Barbanu

(izvor: <https://www.glas-koncila.hr/drevna-istarska-zupa-barbanu-sjeni-crkvenoga-zvonika-stasale-generacije/>)

ZAKLJUČAK

Promatrajući sve navedene podatke o životu i djelovanju Petra Stankovića, dolazi se do spoznaje u čemu je njegova veličina i značaj, te zašto ga se danas smatra velikanom koji je bio okićen epitetima „istarskog Plutarha“, „Arkađanina“, „erudita“. Zasigurno ne bez razloga jer je svojom marljivošću i svestranim zanimanjem za intelektualno, znanstveno, poetsko i praktično ostvario polihistorske domete.

Ponajprije, bio je barbanski kanonik, istarski polihistor, bio svećenik, ali i najplodniji istarski pisac onoga doba, aktivan polemičar i filozof, posjednik golemoga zemljišnog i novčanog imutka, znatiželjni i neumorni istraživač, kreativni inovator, izumitelj ratarskih strojeva, zatim oplemenitelj stoke, veliki bibliofil i prikupljač istarskih i drugih starina, član više europskih akademija. Zasigurno je bio jedna od najzanimljivijih istarskih ličnosti u prvoj polovici 19. stoljeća. Možemo reći i kako je on tipičan predstavnik svojega vremena te je svojim osebnim, gotovo romanesknim, nerijetko i kontroverznim načinom života privlačio pozornost ne samo vlastite sredine, već i nekih intelektualnih krugova.

Za svoje je doba živio vrlo zanimljivo, gotovo neočekivano, na svoj osobit način, stalno nastanjen u malome Barbanu, ali u svojoj bistrumnoj spoznaji čitavoga svijeta, čitajući, proučavajući i pišući. Barban je bio središte njegova svijeta, sve se vrtjelo oko Barbana. Odlazio bi na kraća ili duža putovanja, ali nikad preduga jer je smatrao da bi tim izgubio uporište svojega življenja i djelovanja. Dopisivao se s osobama iz intelektualnih krugova, smatrajući time da njegova djela zaslužuju pažnju svijeta. Čitajući razne zapise i istraživanja, vidimo da njegov veliki interes za vrlo širok spektar znanosti ili umjetnosti tumače dokolicom i dosadom u malom Barbanu, dok ga pak drugi smatraju vrlo inteligentnim duhom koji se teško mogao primiriti na samo jednome području djelovanja.

Rođeni Hrvat, držao se Talijanom, klanjao se Francuzima, može se reći da je bio i austrofil, ali uvijek vezan za hrvatski seoski korijen. Znanju je i njegovoj djelatnoj primjeni posvetio veliki dio svojega vijeka. Iz toga bi se moglo zaključiti da su obavljena i neobjavljena dijela te izumljeni uređaji iz agronomije samo jedan od

dokaza da se od svojih korijena nikada nije otrgnuo, te se time potvrđuje da je Barban za njega bio poticajan, da je bio mjesto dobre izvorišne inspiracije i energije.

On i dalje ostaje svojevrsna zagonetka, pa i nepoznanica. To će vjerojatno tako i biti dok se sva njegova djela i sva pisana ostavština pomno i kritički ne prouče.

LITERATURA

- Benković, L. (2016.). Pedagoški rad Petra Stankovića. *Barbanski zapisi*, svezak 4. (str. 139.-162.). Barban: Općina Barban.
- Cernecca, D. (1960.) "Petar Stanković", *Jadranski zbornik*, Rijeka - Pula, str. 5.-50.
- Dobrić, B. (1993.). Hrvatski opus Pietra Stankovicha. *Jurina i Franina; časopis za istarsko domaćinstvo*, str. 52.-55.
- Kontošić, D. (2014.). Petar Stanković i njegovi agronomski radovi. *Barbanski zapisi*, svezak 2. (str. 95.-129.). Barban: Općina Barban.
- Kontošić, D. (2017.). Pisac Petar Stanković/Pietro Stancovich. *Barbanski zapisi*, svezak 5. (str. 113.-139.). Barban: Općina Barban.
- Kontošić, D. (2018.). Povijesne prilike u doba barbanca Petra Stankovića. *Barbanski zapisi*, svezak 6. (str. 103.-148.). Barban: Općina Barban.
- Lukšić, E. (1994.). Zaslužni Barbanac Petar Stanković. *Croatica Christiana Periodica*, str. 117.-129.
- Percan, A. (2015.). Imovina Stankovićevih na Barbanštini. *Barbanski zapisi*, svezak 3. (str. 129.-136.). Barban: Općina Barban.
- Percan, A. (2017.). Palača Stanković u Barbanu. *Barbanski zapisi*, svezak 5. (str. 97.-112.). Barban : Općina Barban.
- Pliško, L., Milotić Bančić, S. (2013.). Jezik Stankovićeve Kratkoga nauka karstianskoga. *Barbanski zapisi*, svezak 1. (str. 237.-270.). Barban: Općina Barban.
- Stancoviciana*. (1992.). Rovinj: Zavičajni muzej Rovinj.

Strčić, P. (2011). *Petar Stanković; život i djelo*. Pula: ZN "Žakan Juri".

Trogljić, S. (2015.). Optužbe Petra Stankovića protiv Petra Feretića, barbanskog nadžupnika, kanonika i prepozita, 1806. *Barbanski zapisi*, svezak 3. (str. 137.-146.). Barban: Općina Barban.

Internetski izvori:

www.tz-barban.hr, pristupljeno 10. rujna 2018.

https://hr.wikipedia.org/wiki/Petar_Stanković#/media/File:Petar_Stankovic.jpg, pristupljeno 19. kolovoza 2018.

<https://www.istrianet.org/istria/illustri/stancovich/index.htm>, pristupljeno 12. rujna 2018.

POPIS PRILOGA

Slika 1. kanonik Petar Stanković / Pietro Stancovich. 1829.....	5
Slika 2. Vela vrata i župna crkva sv. Nikole.....	8
Slika 3. Mala vrata.....	9
Slika 4. Natpis na ulazu u Stankovićevu kuću.....	11
Slika 5. i 6. Kuća Petra Stankovića.....	13
Slika 7. Spomen ploča na kući Petra Stankovića stavljena 1971.	14
Slika 8. Palača obitelji Loredan.....	15
Slika 9. Naslovnica Stankovićeve pjesničke knjige <i>Versi</i>	20
Slika 10. Stankovićeva pjesma <i>Za pyr, osia per nozze, cantabile sull' aria Lippa Mare papar pleve</i>	20
Slika 11. Naslovnica Stankovićevog <i>Kratkog nauka karstianskog</i>	22
Slika 12. Biblioteka Stancoviciana.....	24
Slika 13. Stankovićeva <i>Torchioliva, ossia torchio oleario</i>	25
Slika 14. Naslovnica Stankovićeve knjige <i>Torchioliva, ossia torchio oleario</i>	26
Slika 15. Stankovićeva knjiga <i>Vino dell'Istria. Principale prodotto di questa provincia. Nuovo metodo economico-practico per farlo e conservarlo</i>	27
Slika 16. Grob Petra Stankovića na groblju sv. Križa.....	29

Slika 17. Nadgrobni spomenik Petra Stankovića.....	30
Slika 18. Barbanski zapisi, svezak 1.	31
Slika 19. Spomenik Petra Stankovića u Barbanu.....	32

SAŽETAK

Petar Stanković/Pietro Stancovich rodio se 24. veljače 1771. u Barbanu. Bio je barbanski kanonik i polihistor Istre, svećenik i pisac, polemičar, znatiželjni istraživač, veliki bibliofil te pristaša fiziokratskih ideja. Rodio se u bogatoj obitelji, što mu je omogućilo školovanje u najboljim ustanovama i u inozemstvu te druženja s uglednim znanstvenicima. Bavio se raznim poslovima kako bi uvećao svoje bogatstvo, prikupljao knjige, minerale, pisao radove, pa sve do stvaranja, tj. izuma agrotehničkih sprava i spisateljstva. Novčano je pomagao barbanskoj djeci i ulagao u školstvo te je zapravo cjelokupan životni rad i djelovanje posvetio odgoju i obrazovanju čovjeka. Prihvatio se zadataka vjeroučitelja te izgradio poseban plan obučavanja svake grupe. Zalagao se za otvorenje prve pučke škole. Također, Stanković je svojim izumima htio pomoći barbanskim poljoprivrednicima kako bi imali učinkovitiju proizvodnju, a time je htio i unaprijediti svoju tada siromašnu Istru. Stanković je bio najplodniji pisac Istre u prvoj polovici 19. stoljeća te je objavio 23 knjige u svojem trošku, dok je većina ostala u rukopisima, odnosno neobjavljena. Svoju je bogatu zbirku oporučno ostavio Rovinju te se ona čuva u Zavičajnom muzeju Rovinja pod nazivom Stancoviciana. Petar Stanković je rano imao poteškoća s vidom, a učestalo pisanje i čitanje pogoršavalo je njegovo stanje, te je zadnje godine svoga života proveo u mraku. Umro je u 82. godini života, a pokopan je na barbanskom groblju sv. Križa. Njemu u čast, već sedmu godinu za redom održava se Memorijal Petra Stankovića nazvan „Barban u srcu“, koji okuplja brojne povjesničare, profesore, ekonomiste i druge znanstvenike. Također ispred gornje škole i u dvorištu crkve postavljena je skulptura Petra Stankovića.

Ključne riječi: Petar Stanković, Barban, kanonik, Stancoviciana, „Barban u srcu“

SUMMARY

Petar Stanković/Pietro Stancovich was born on 24th February 1771 in the town Barban. He was the canon, polymath, priest, writer, polemicist, curious researcher, true bibliophile and a supporter of the physiocratic ideas. He was born in a wealthy family which provided him the schooling in the best institutions in the country and abroad. He was also spending his time with prominent scientists. Stanković was doing a variety of jobs in order to increase his wealth; he was collecting books, minerals, wrote the expert works, including the invention of agronomic devices and literature. He assisted the children financially, was investing in the education system and in fact he dedicated his entire lifework and activity to human's education. He served the mission of a catechist, and he created a special schooling plan for each group. He pleaded for the opening of the first primary school. Stanković also wanted to help the farmers in order to reach more efficient production offering them his inventions, and thereby he wanted to elevate the poor region of Istria. Stanković was the most prolific Istrian writer in the first half of the 19th century and has published 23 books at his expense, while most of the other books hadn't been published and remained in the form of a manuscript. He left his rich collection testamentary to the city of Rovinj and today it is kept at the Native Museum under the name Stancoviciana. Petar Stanković had vision difficulties, so the frequent writing and reading had worsened his condition, and consequently, the last years of his life he spent in the dark. He died at the age of 82, and was buried at the Town Barban Cemetery named the Holy Cross. In his honour, for seven years already, is being held the Petar Stanković Memorial called "Barban in the heart," which brings together a number of historians, professors, economists and other scientists. In front of the upper school and in the Church yard, you can find the sculpture of Petar Stanković.

Keywords: Petar Stanković, Barban, canon, Stancoviciana, „Barban in the heart“.

Sažetak prevela: Neda Vošten, stalni sudski tumač za engleski jezik, Pula